

PÁLYÁZATI BESZÁMOLÓ VITÁNYVÁR 2018. ÉVI RÉGÉSZETI FELTÁRÁSÁRÓL (PÁLYÁZATI AZONOSÍTÓ: 207134/00331)

2018 folyamán a Nemzeti Kulturális Alap Örökségvédelem Kollégiuma 2 000 000 Ft vissza nem térítendő támogatást ítelt meg Vértessomló, Vitányvár régészeti feltárásának 6. ütemére.

A támogatást a következő eredmények elérésére használtuk fel.

A régészeti feltárás több hónapon át folyt, köszönhető ez annak, hogy a rendelkezésre álló autóval csak korlátozott számú munkatársat tudtunk kiszállítani a lelőhelyre, illetve igen gyakran kidőlt fák zárták el az utat. Ebben az ásatási szezonban a csapadék nem hátráltatta nagy mértékben a munkavégzést, a sár és csúszós utak miatt csak néhány napot voltunk kénytelenek kihagyni. A munkálatok kezdete eltolódott június végére, mivel a vár falai közé befészkelte egy védett vándorsólyom pár és a Duna–Ipoly Nemzeti Park kérésére csak júniusban, az ivadéknevelési időszak végén kezdhettük el a feladat végrehajtását. A nyár második felében szintén szüneteltettük a munkát, mivel az ásatásvezetőnek megelőző feltáráson kellett jelen lenni.

A feltárás során – mivel várfeltárásról lévén szó – nagy mennyiségű kőanyagot kellett egyik helyről a másikra átdeponálni, ehhez még a méret és kőanyag szerinti osztályozás is hozzátartozott: mindezzel a későbbi állagmegóvás/falkonzerválás munkálatait kívántuk segíteni. Nehézséget jelentett még a feltárás során (az előző évekhez hasonlóan) az, hogy a területen néhány kiterjedt fagyökrézet volt, ezek eltávolítása csak kézi erővel volt lehetséges. A munkavégzés során a 9. és 10. szelvényben is vastag omladékréteget találtunk, amelynek deponálása a várhoz vezető külső út felületén történt. Ehhez először a belső várudvarból kitalicskáztuk a megépített csúszdához a betöltést, majd az alsó részétől kézi erővel végleges helyére szállítottuk. Egyéb, nagyobb volumenű gépesítési megoldás nem állt rendelkezésünkre, csak egy szélesebb körű (már állagmegóvási munkálatok esetén) lehetséges ez.

A tudományos eredmények összefoglalásaként a következő mondható el:

2018-ban három helyszínen kutattunk.

Egyrészt az északi magas épület udvarhoz közelebb eső helyiségéből távolítottuk el az omladékokat (10. szelvény). Az ásatás végére egységes szint alakult ki a helyiségen belül, ez azonban a 2016. évi ásatási szezon 7. szelvényében tett megfigyelések alapján még mintegy 2 méterrel magasabban helyezkedik el, mint a vélhető járószint. Az udvar felé vezető ajtónyílás irányában a szintkülönbséget minden bizonnyal lépcsővel oldhatták meg. Az omladék eltávolítása után a teret fedő dongaboltozat indításai napvilágra kerültek. Az északi oldalon kevésbé maradtak meg ezek, míg a déli oldalon jelentősebb mértékben. Egy helyen itt falkiomlást figyelhettünk meg. Elképzelhető, hogy a 9. szelvényben megfigyelt ajtó itteni kivezetésének lehetett a felső része. A dongaboltozat egy korábbi, keresztgerendás belső térfedést váltott fel, erre utal az, hogy a boltozatindítást a falba vésték, valamint a déli falban megtaláltuk a keresztgerendák nyomát az udvar felé eső falszakasz belső oldalán. A szelvény nyugati falában kibontottuk az ablaknyílást, amely hasonló szerkezetű, méretű, mint a másik kettő ebben a helyiségben, azonban felső szintje némileg alacsonyabb a többitől. A szelvény északnyugati sarkában több kályhaszemtöredéket találtunk, ezek valószínűleg a pusztuláskor kerültek ide valamelyik emeleti szintről. A további leletanyag az előző évekhez hasonlóan alakult, edénytöredékek, néhány ólomgolyó, vasszeg, fedőtöredék, valamint elenyésző számú kőfaragványtöredék került elő.

Másrészt a 9. szelvényben folytattuk a tavaly megkezdett omladék eltávolítását, jelentős mennyiség ebben a szezonban várt ránk. A sok és nagyméretű kőanyag nagyban

megnehezítette a munkát. Az SE36 falszakaszon, ajtónyílást bontottunk ki, amely a 10. szelvény helyiségébe vezetett. Erre a jelenségre nem számítottunk. Küszöbe már nem került elő (valószínűleg a vár széthordásakor ezt is elbontották), viszont a jobb oldalon, a küszöbszint alatt befalazott élszedett, négyzetes követ találtunk. A szelvény nyugati sarkában erősen átégett, vastagabb vöröses réteget bontottunk el, ez akár kályha alapja is lehetett, esetleg egy magasabb szinten. A szelvényben eddig nem találtunk járósíntet.

Harmadrészt a vár délkeleti külső fala mellett kezdtük el bontani az omladékot az ásatás utolsó fázisában, az innen kitermelt anyaggal a keleti fal mellé vezető utat alakítottunk ki, ezzel elősegítettük a későbbi állagmegóvási munkák során szükséges közlekedőút kialakítását.

Ebben az évben három helyen végeztünk állagmegóvást a falakon, az ehhez elengedhetetlenül szükséges faltisztítási munkákat is végrehajtottuk, először megkerestük a felfalazásra alkalmas legalsó kőszintet. Először a vár belső részében levő SE208 fal külpontosságát szüntettük meg aláfalazással, majd az SE164 falat erősítettük meg belső oldalán, illetve védőfalazást húztunk a tetejére (így azt is megakadályoztuk, hogy a látogatók a falon felmászva, annak állapotát rongálva közelítsék meg a vár belső részét), végül az északkeleti külső várfal további szakaszát erősítettük meg, ezzel a további falromlást akadályoztuk meg, illetve azt, hogy a vár ebből az irányból legyen megközelíthető. Az állagmegóvás nem képezte részét a pályázatban régészeti feltárással megítélt pénzösszegnek.

2019. júliusában az eddigi régészeti eredményeket bemutató időszak kiállítást nyitunk a Komáromi Klapka György Múzeumban.

2018-ban jelentős előrelépést tettünk Vitányvár feltárása során. Új ismeretekkel gazdagodtuk az építéstörténet, a vár szerkezeti felépítése, részben a régészeti leletanyag vonatkozásában, s ezzel újra kellett értékelni eddigi, rendelkezésre álló ismereteinket.

László János

ásatásvezető